РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
Всї листи, моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.
The best advertising medium.
Rates furnished on application.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXVI. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., вівторок 5-го лютого 1918. Ч. 15. VOL. XXVI. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, February 5, 1918. No. 15.

ВИННИЧЕНКО І ЧЛЕНИ РАДИ УВЯЗНЕНІ.

Українські війска під командою ґен. Щербачева громадять ся на полуднє від Киева.

Мирові делеґати Укр. Центр. Ради і Фінляндії не хочуть уступити.

На воєнній нараді аліянтів в Парижи ухвалено вести війну до осягненя побіди.

ВІСТИ З УКРАЇНИ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

БОРОТЬБА МІЖ УКРАЇНЦЯМИ І БОЛЬШЕВИКАМИ.

Большевицька рада при власти на Україні.

ПЕТРОҐРАД, 31. січня. — **Заняте Киева військами большевиків, яке відбуло ся майже без жадного опору, запевнює большевицькій раді власть на Україні.**

Петроґрадські і московські відділи червоної сторожі становили наступаючу частину большевицьких війск. Місто Київ піддало ся по 4 гарматних стрілах.

Винниченко і члени Української Центральної Ради увязнені.

Вечірні часописи доносять, що БОЛЬШЕВИКИ АРЕШТУВАЛИ ВИННИЧЕНКА, ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОВНОГО СЕКРЕТАРІЯТУ, І ИНШИХ ЧЛЕНІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Установлено революційне правительство. Нова рада має складати ся з представників Москалів, Поляків і Німців, замешкуючих Україну.

Українські війска збирають ся на полудни від Киева.

ПОБИТІ ВІЙСКА УКРАЇНЦІВ ГРОМАДЯТЬ СЯ В ПЕЧЕРСКУ, НА ПОЛУДНЄ ВІД КИЄВА. Доходять вісти, що там має находити ся також ґен. Щербачев.

Німеччина чекає вислїду боротьби між большевиками і Українцями.

АМСТЕРДАМ, 1. лютого. — Др. Кільман, німецький мінїстер загр. справ, заявив на мировій конференції в Берестю Литовськім, що **з тої причини, що дві делеґації присвоюють собі право заступати Україну, делеґати центральних держав будуть мусїли сю справу старанно розслїдити.**

Др. Кільман додав, що справа становища російського мінїстра загр. справ, Троцького, буде порішена, **скоро лише боротьба між большевиками і Українцями буде покінчена.**

Большевицька рада іменувала нових мирових делеґатів.

ПЕТРОҐРАД, 31. січня. — **Українська рада (большевицька) іменувала нових делеґатів на мирову конференцію в Бересю Литовськім і заявила, що всї попередні обітниці і переговори уневажнюєть ся.**

Большевицька делеґація прибула до Берестя Литовського.

ПЕТРОҐРАД, 31. січня. — У своїм звіті про підняте дальших мирових нарад в Берестю Литовськім півурядова російська пресова аґенція доносить, що большевицький мінїстер загр. справ, Троцький, повідомив делеґатів центральних держав про приїзд українських **большевицьких делеґатів. Представники центральних держав ухвалили здержати ся з означенем свого становища супроти сеї нової делеґації аж до приїзду делеґації Української Центральної Ради з Киева.**

Український делеґат має удати ся до Варшави.

ПЕТРОҐРАД, 1. лютого. — Члени большевицької делеґації в Берестю Литовськім не одержали від д-ра Кільмана дозволу відвідати Варшаву.

Др. Кільман позволив одному членови Української Центральної Ради, який брав участь у мирових переговорах, поїхати до столиці Польщі.

Мирові делеґати Укр. Центр. Ради і Фінляндії не хочуть зложити своїх мандатів.

АМСТЕРДАМ, 3. лютого. — **Німецький звіт зі засїданя мирових делеґатів в Берестю Литовськім, яке відбуло ся в пятницю, доносить, що засїдане заняла головно дискусія над становищем українських і фінських делеґатів.**

Большевики заявили, що вони змінили давнійші правительства України і Фінляндії.

Делеґати, які заступали Україну на попередних переговорах, обставали при тім, що вони зістали признані Троцьким, і не хотіли уступити. Делеґати з Фінляндії знова видали заяву, в якій заперечують, немов би фінське правительство було повалене, і твердять, що революціонери лише хвилево захопили силою власть у свої руки в малій частині полудневої Фінляндії.

Домашна війна в Росії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Одеса в руках большевиків.

ЯСИ (Румунія), 27. січня. — **В суботу в ночи большевики заняли Одесу.** Большевицькі війска мають тепер контролю над цїлим містом.

Большевики заняли Оренбурґ.

ПЕТРОҐРАД, 1. лютого. — **Большевики здобули місто Оренбурґ, столицю оренбурської губернії.**

Місто Оренбурґ лежить на правім березї ріки Уралю (в европейській Росії), трохи на захід від азійської границї. Місто є важне, бо відси йде віднога зелїзничого шляху, який веде на Кавказ.

Коли ґен. Каледін, отаман донських козаків при помичи ґен. Корнілова розпочав ворохобню проти большевиків, ґен. Дутов обіймив команду над оренбурськими козаками. Він рушив зі своєю армією у північно-східнім напрямі, стараючи ся займити Оренбурґ і Челябінск, щоби в сей спосіб відтяти довіз поживи зі Сибіри до Петроґраду і Москви.

Кримська република проти большевиків.

ЛОНДОН, 1. лютого. — **Музулмани в полудневій Росії, включаючи Крим, утворили,** як доносять наспівші відти вісти, **правительство проти большевиків і рішили йти разом з Україною.** Поверх 20.000 музулманського війска веде воєнні операції проти большевиків на полудни.

В стародавній столиці Татар, Бахчисараю, представники кримських Татар відбули установчі збори, на яких проголосили автономну кримську републику. Цїле населенє півострова Криму і депутати роб. і салдатів признали нову републику.

На Кримі вибухла пошесть, яка ширить ся в застрашаючий спосіб.

Польські леґіони проти большевиків.

ЛОНДОН, 1. лютого. — Бюро Райтера з Петроґраду доносить, що до Киева наспіли вісти з Мінска, **що польський леґіон виповів війну проти большевиків.**

Після донесеня кореспондента большевики мали напасти на польську дивізію, яка стояла в Мінску, під командою ґен. Остаповича. Прийшло до завзятої битви. Головний командант польських війск подав телеґрафічно вістку командантови західного фронту, що між польською армією а війсками большевиків проголошено воєнний стан.

40.000 польських жовнїрів хоче повернути до Польщі.

ПЕТРОҐРАД, 1. лютого. — Около 40.000 польських жовнїрів, які служили в російській армії і задержали орґанізаційну карність супроти зарядженъ большевиків, виявило бажане повернути з Росії до Польщі. **Однак Німеччина не хоче дати дозволу на їх поворот.**

Сї війска стоять під командою своїх давних офіцирів; вони оперли ся ідеї большевиків, яка наказувала здеґрадувати офіцирів до простих жовнїрів, а на їх місце вибрати нових.

Російські жовнїри опускають окопи на боєвім фронтї.

АМСТЕРДАМ, 1. лютого. — Воєнний кореспондент часописи „Дісельдорфер Нахріхтен" доносить, що частини російського фронту, які є опорожнені зі жовнїрів, є щораз більші. Побудовані окопи розпадають ся. Стовпи, які передше служили до прикріплюваня кільчастого дроту, ужито на дрова до огню. На полуднє від Припети деякі військові відділи зовсім порозлїтали ся.

Канонїри попродали свої конї. Жовнїри, які стояли на вартї на шляху до Луцка, не жадають від подорожних пашпортів, але жадають по 20 рублїв від кождого проїзджаючого воза.

Противники большевиків скликують новий конґрес.

БЕРНО (Швайцарія), 1. лютого. — Телеґрама з Москви, яка надійшла тут дорогою через Київ і Відень, доносить, **що противники большевиків скликують дня 3. лютого до Москви всеросійський конґрес, який має заступити установчі збори.**

Телеґрама додає, що вислано запрошеня до 105 представників міських робітників, до 420 представників селян, 32 представників земств, 62 представників міст і 52 представників кооперативних товариств. **Разом 771 делеґатів.**

Конґрес має установити правительство, яке має позістати в урядї аж до скликаня властивих установчих зборів, які порішать остаточно щодо будучности держави. На конґресі має бути ухвалений також виборчий закон, після якого мають бути переведені вибори делеґатів до установчих зборів.

Соціялїсти-революціонери видали мінїфест проти большевиків.

ПЕТРОҐРАД, 31. січня. — **Соціялїсти-революціонери правого крила видали манїфест, в якім остро критикують большевиків і взивають нарід до боротьби о установчі збори.**

Здавлене протиреволюції.

ПЕТРОҐРАД, 2. лютого. — Протиреволюційний заговір ударемнили власти большевиків в Петроґрадї. На чолї сього заговору стояли кадети Сінебруков і Волк; їх обжалувано, що вони вербували офіцирів і жовнїрів на поміч ґен. Калєдінови, отаманови донських козаків.

Кадет Сінебруков утїк. Кадета Волка арештовано. Його відтак моряки замордували та привезли до Смольного Інститута. На приказ большевиків увязнено 60 инших офіцирів і жовнїрів.

Румунські війска здобули Кишинів.

Румунські війска здобули нині Кишинів, столицю Бесарабії. Вони прийшли були на поміч місцевому правительству на його власну просьбу.

Війна проти румунських капіталїстів.

ПЕТРОҐРАД, 1. лютого. — Большевицьке правительство має надію, що до властивої війни проти Румунії не прийде. Воно заявило, що не бажає вести війни зі жадним народом, але з правительствами.

„Ми не будемо вести війну при помочи карабінів, але при помочи братаня, — сказав Камінев, один з мирових делеґатів, перед своїм відїздом до Берестя Литовського. — **Ми будемо старати ся зцентралїзувати війну проти румунських капіталїстів".**

Большевики забрали румунські кораблї.

ЛОНДОН, 1. лютого. — Після зірваня дипльоматичних зносин між правительством большевиків а Румунією революційний комітет чорноморської фльоти порішив забрати всї кораблї, які належали до Румунії. **В пристанях Чорного моря сконфіскувано около 40 румунських кораблів торговельних і кілька воєнних.**

Другий замах на житє Ленїна.

ПЕТРОҐРАД, 1. лютого. — **Нинї зроблено другий замах на житє Николая Ленїна, премієра большевицького правительства. Незвісний молодець минув сторожі, які пильнують входу до Смольного Інститута, і вистрілив до Ленїна, але стріл хибив.**

Напасника арештовано. Жовнїри, які повнили службу на вартї і перепустили напасника, будуть поставлені перед воєнний суд.

Ленїн хоче приневолити аліянтів до призланя большевиків.

ЛОНДОН, 2. лютого. — Телеґрама з Петроґраду до лондонського „Таймс-у" доносить, що большевицьке правительство приймило новий плян, який має на цїли приневолити чужі правительства, щоби вони признали теперішнє правительство большевиків.

Большевики постановили іменно заборонити анґлїйському послови і послам та консулям других держав піднимати гроші, зложені в російських банках, доки сї держави не признають большевицькому правительству права заряджувати російськими фондами, які находять ся в анґлїйських банках.

Турки зробили мирове предложене закавкаській радї.

ЛОНДОН, 1. лютого. — З Москви доносять, що **Турки зробили предложене в справі окремого мира закавкаській радї роб. і салд. депутатів.**

Вісти доносять, що обі сторони ведуть під теперішну пору переговори в справі привереня корабельного руху між Одесою і Царгородом, а Одесою і Ґалацом.

У Франції.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Напад німецьких лїтаків на Париж.

ПАРИЖ, 1. лютого. — Остатний урядовий звіт доносить, що підчас нападу німецьких летунів в середу в ночи згинуло 45 осіб, а ранених було 207. Між убитими було 11 женщин і 5 дітий.

На конференції, в якій брали участь премієр Клемансо і Демесвіль, секретар департаменту летництва, ухвалено побільшити число лїтаків і гармат, призначених для охорони міста. Лише сильний і довший гарматний огонь може охоронити місто перед нападом лїтаків.

Війна до успішного кінця.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

На воєнній нарадї аліянтів ухвалено вести війну до цїлковитої побіди.

ЛОНДОН, 3. лютого. — **Найвисша воєнна рада, яка відбула ся у Версалю (в Парижи), не знайшла в промовах німецького канцлєра, Гертлїнґа, і австро-угорського мінїстра загр. справ, ґр. Черніна, зближеня до услївій аліянтів і ТОМУ РІШИЛА З ЦЇЛОЮ СИЛОЮ ДАЛЬШЕ ВЕСТИ ВІЙНУ.**

Урядовий звіт, виданий з нарад відбутих у Версалю, звучить:

„Рада не була в станї найти в останних промовах Гертлїнґа і Черніна жадного реального зближеня до умірковани услївій, які предложили правительства аліянтів. Супроти сього рада рішила, що одиноким способом є вести дальше війну зі всею силою й енерґією, доки правительства ворожих держав не будуть приневолені змінити своє становище, даючи оправдану надію на заключене мира, який був би опертий на принципах свободи, справедливости і пошанованя міжнародного права.

„Рада прийшла до однодушного порозуміня щодо будучих воєнних операцій, які мають на цїли дальше веденє війни".

Найвисша воєнна рада розпочала своє засїданє у вівторок у Версалю під проводом французького премієра, Клемансо, і скінчила в суботу.

Злучені Держави заступав на нарадї ґен. Бліс, головний шеф американського голов. штабу; Анґлїю — премієр Ллойд Джордж і ґен. Гюз Вілсон, заст. шефа анґлїйського головного штабу; Італїю — премієр Орляндо, мінїстер загр. справ, Сонїно, і ґен. Кадорна; Францію мінїстер загр. справ, Пішон, ґен. Фош, шеф головного штабу, і ґен. Вайґанд.

Революція в Фінляндії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Троцький особисто удав ся до Гельзінґфорсу.

ЛОНДОН, 3. лютого. — **Лев Троцький, большевицький мінїстер загр. справ, мав прибути до Гельзінґфорс, столиці Фінляндії, яка находить ся тепер в руках фінських революціонерів.**

Після донесеня з Копенґаґен Троцький мав виголошувати там промови до народу, взиваючи його, щоби пійшов слїдами Росії, та обіцював повну поміч зі сторони російського правительства.

Ся новинка викликала здивоване, бо рівночасно вісти доносили про виїзд Троцького з Петроґраду на мирові переговори в Берестю Литовськім.

Російські війска дають поміч.

Російські війска дають велику поміч фінським революціонерам. Зі Стокгольму доносять, що большевики вислали з Петроґраду до Гельзінґфорсу сильні відділи війска. Телеґрафічне получене між обома містами перерване.

Убийства і рабунки в столиці.

Положене в Гельзінґфорсї стає ся з кождою хвилею поважнійше. Червона сторожа і большевицькі війска з Росії, як доходять вісти, мордують і рабують в місті. Трийцять убитих находить ся в трупарні. Ходить чутка, що бувшого посла Еміколя, одного з провідників у фінськім соймі, замордовано у вязниці.

Червоні сторожі хотіли вчера перевести ревізію в домі ґен. Зільверґельма, 80-лїтного старця. Ґенерал здержав напасників револьвером, вбиваючи кількох з них, а опісля поповнив самовбийство.

Скандинавці опускають місто. Два поїзди вже відїхало до пристани, де воєнні кружляки і три шведські кораблї ожидають збігців.

(Продовжене на стор. 5-ій).

ПРИГАДКА.

ДО МІСЦЕВИХ УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА.

Поважані Панове!

З початком грудня м. р. головний уряд У. Н. Союза вислав на Ваші руки відозву і листи в справі збірки жертв на Український Сиротинець у Філядельфії, Па. Реченець для збираня жертв на повисшу цїль скінчив ся 31. січня б. р. і до сего часу 115 відділів виконало припоручену у сїй відозві справу — чи то присланем жертв, чи відповідним повідомленем. Майже 147 відділів У. Н. Союза дотепер анї не прислали жертв, анї не повідомили головний уряд, що зроблено в тій справі. Просить ся тому всї ті 147 відділів, котрі доси не дали жадної відповіди, безпроволочно повідомити головний уряд про вислїд в їх відділах в справі збірки сих жертв, так щоб до 15. с. м. головний уряд міг збірку жертв на Сиротинець замкнути і оголосити результат. Відділи, котрі ще збирають жертви, нехай скоренько кінчать збірку і присилають гроші. Відділи, котрі жертв не збирали і не думають збирати, нехай повідомлять про се головний уряд.

ГОЛОВНИЙ УРЯД УКР. НАР. СОЮЗА.

"SVOBODA" (LIBERTY)
The Ukrainian newspaper published three times a week: Tuesday, Thursday, and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ESTABLISHED 1893

JOSEPH STETKEWICZ, Chief editor.
BOHDAN DUTKEWYCH, Managing editor.
NICHOLAS D. WELYCHKO, Assistant editor.
ANDREW SAWKA, Business manager.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION: United States:		ПЕРЕДПЛАТА: в Злучених Державах:	
1 year	$3.00	на рік	$3.00
6 months	$1.75	на пів року	$1.75
3 months	$1.00	на 3 місяці	$1.00
In Jersey City and to foreign countries:		В місті Jersey City і за границю:	
1 year	$3.50	на рік	$3.50
6 months	$2.00	на пів року	$2.00
3 months	$1.25	на 3 місяці	$1.25
Single copy 3 cents.		Поодиноке число 3 центи.	

За кожду зміну адреси платить ся 10 центів.

Адреса: SVOBODA, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всі моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу "Svoboda".
При висиланю замовленя належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Montgomery.

З БІЖУЧОЇ ХВИЛІ.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Большевицтво на бездорожу.

Ленін приїхав з Швайцарії до Петрограду з дуже поступовою програмою соціяльно-демократичною, але коли хотів її перевести в діло, показало ся, що нема її до кого приложити. Отже була програма для народу, лише не було народу для програми. Ленін переконав ся, що яких 50 літ заскоро приїхав, бо не застав ще на просторах Росії клясово сьвідомого соціялістичного пролетаріяту. Застав величезну перевагу **селянства, яке зовсім не годить ся на Ленінову програму**; зовсім і не гадає її приймати.

Але Ленін не може ждати, скажім, 50 літ, поки селянство Росії прийме його програму. Він може не дожити до того часу. І тому він свою найдемократичнійшу програму зачав накладати на нарід при помочи найнедемократичнійших способів: Добив ся власти при помочи машинових карабінів, але нарід такої власти не хотів признати і хотів її повалити при помочи правно вибраних установчих зборів. Однак Ленін не уступає. Не уступає, бо показало би ся, що програма його збанкротувала. Він хоче показати сьвітови, що то добра програма, хоч би і при помочи насильств, а як уступить, то тільки тоді, як буде також силою до того змушений.

Отже накладає він тепер свою програму на нарід московський і инші народи Росії при помочи сили.

Установчі збори проти нього — він їх розвязав. Совет селянських депутатів проти нього — він його розвязав. Загалом селянство проти нього — **Ленін опирає свою силу на міськім робітництві проти селянства, отже на незначній меньшости проти величезної більшости.** Так він і зорганізував „совети" робітничих і військових депутатів. А щоби була певність, що „совєтський" парлямент, який нібито має правити Росією, буде „клясово сьвідомий", **Ленін зніс безпосередні вибори,** за які пролетаріят так довго бореть ся. І вкінци, аби все те не урвало ся, **Ленін заводить свій мілітаризм;** заводить нове „клясово сьвідоме військо", яке має бути зложене із самих міських робітників соціял-демократів, і яке має панувати над величезною перевагою селянства.

Осьтак Ленін звів до абсурду свій демократизм, хотячи свою програму накинути загалови проти його волі.

Московщина приняла большевицтво майже без опору, але Україна його рішучо відкинула.

Україна не хотіла згодитись і ніколи на се не згодить ся, аби український нарід не мав права правити собою, тільки купка російсько-жидівської „клясово сьвідомої" соціял-демократії з українських міст. Що більше, український нарід готовив ся позбутись большевицтва і в Петрограді.

Большевики побачили свою небезпеку на Україні і почали **горожанську війну проти українського народу,** яка покищо скінчила ся на тім, що заняли Київ; арештували українське правительство і настановили московсько-польсько-жидівське („німецьке"), вже „клясово сьвідоме", яке мало би панувати над „клясово несьвідомим" українським народом.

Панованє большевицтва не довге, ані в Росії ані на Україні, хоч богато провідників революційної демократії сидить в тюрмі. Як тільки щирі демократи Росії, особливо провідники селянства подадуть собі руки, то большевицтву скоро прийде конець.

Для скорого збореня большевицького божевіля на Україні українські провідники повинні уживати двох способів. В межах української републики повинні усунути все, що недемократичне, з публичного житя, аби большевицтву вибити оруже з рук проти українського правлїня, а позатим повинні бити большевиків оружною силою без найменьшої пощади, бо се одинокий спосіб, який промовляє їм до переконаня.

Австрія хоче задержати Галичину при собі, думаючи однак поділити її на Східну і Західну.

Американські польські ґазети цитують з віденського „Курієра Польского" (з 11. грудня 1917 р.) отсі слова:

„В тутешних (віденських) дипльоматичних кругах вже від кількох днів удержуеть ся поголоска, що в польській справі запали нові рішеня. Після них плянуеть ся не злуку (Польщі з Австрією) персональну, але реальну, причім **Галичина має остати при Австрії, однак має бути поділена і має бути утворений новий коронний край „Східна Галичина" з огляду на тамошну українську більшість".**

Американська ґазета оправдує Німеччину за її становище супроти занятих від Росії територій.

Ніхто не сподівав би ся, що Американці, які провадять війну проти Німеччини, будуть оправдувати Німеччину за її відмовне становище супроти домагань большевиків щодо занятих територій. Однак в дійсности воно так є, для чого можуть послужити отсі слова нюйорської поважної ґазети „Івнінґ Пост" (ч. 61, з 29. січня 1918):

„Большевизм — пише „Івнінґ Пост" — не є правительством, але релїґією. Наче орди з арабських пустинь з кораном в одній руці, а з мечем у другій, так большевицькі батальони ближають ся до границь західної Европи... **Коли ми бачимо, що большевики роблять на Україні й у Фінляндії, ми починаємо розуміти, чому Німці не хочуть позволити примінити Ленїна тип „самоозначеня" в балтійських провінціях і в Польщі. Мимотого, що петроградські комісарі згодили ся на независимість України, вони провадять війну проти „буржуазного" правительства України.** Хоч вони згодили ся на независимість Фінляндії, большевицькі війска заняли Гельзінґфорс проти такихсамих страшних „буржуїв".

Повідомлене.

ОТСИМ ПОВІДОМЛЯЄТЬ СЯ ВСІХ ІНТЕРЕСОВАНИХ, ЩО В МІСЯЦЯХ: СІЧНИ, ЛЮТІМ І МАРТІ, БУДЕ ПРИНИМАТИ СЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА ЗА ПОЛОВИНУ ВСТУПНОГО.

Протест Українців проти влученя Галичини до Польщі.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Львів, Галичина, 23. падолиста 1917 р.

Збори „Українського Народого Комітету" відбули ся вчера (22. падолиста 1917 р.) при величезній співучасти. На зборах були присутні делєгати всіх українських повітів східної Галичини.

Збори ухвалили проголосити торжественний маніфест проти влученя українських земель до Польщі, яке було проєктоване центральними державами.

Зміст протесту є слідуючий:

Український нарід в Галичині боров ся через шість столїть проти польського ярма; через шість столїть здержував він польську навалу на українські землї і через той час неволї він ніколи не втратив почутя своєї єдности. В часі теперішної війни зазначив він виразно своє право рішати про свою власну долю і він тепер з рішучостию протестує проти прилученя східної Галичини або якоїнебудь иншої української території до Польщі.

Плян відбудованя Польщі в її історичних границях є нападом на український нарід, а передівсім на східну Галичину.

Коли глянемо в історію як найдальше назад, то побачимо, що Галичина становила сущну часть української території і служила їй яко заборол проти Польщі; вона найперше становила частину Київської держави, відтак була підставою Галицько-Володимирської держави під династією Ростиславичів і Романовичів, які свого часу злучили були під своїм скиптром всі землї України.

В боротьбі проти польської навали Галичина вкінци улягла, коли родина Романовичів вимерла і Галичина стала добичею польської держави.

Однак сей край ніколи не зрікав ся домаганя, щоби бути злученим з прочими українськими землями; иншими словами: не зрікав ся своєї независимости. Він ніколи не приймив польського панованя і не пропустив нагоди, щоби скинути з себе зненавиджене ярмо.

Галицькі бояри підносили бунти проти Польщі. Пізнійше в часї козацьких воєн Галичина брала активну участь в боротьбах. За часів Богдана Хмельницького вся Галичина піднесла була бунт і гетьман уложив був пляни на сотворенє зєдиненої української держави, в склад якої мала війти й Галичина, що є доказом, що триста літ польського панованя не могли знищити в сїм краю всеї надії на освободженє.

Виговський мав також гадку злучити Галичину з Україною, коли він робив заходи, щоби заключити угоду в Гадячи.

Таксамо всї змаганя Петра Дорошенка мали на цїли освободженє всїх українських земель, як зпід польського так і зпід московського ярма.

Одним словом: через весь час польського панованя в Галичині ся ідея позіставала при житю. Всї змаганя, роблені в цїли утвореня держави, кажуть памятати на се; всї вони є доказами безсмертности національного почутя.

Своє прилученє до Австрії вважала Галичина освобожденєм зпід польського ярма.

На деннім порядку станула тоді боротьба, щоби затерти всякі сліди польської зверхности і воно найшло рішучий вираз в 1848 році в домаганю Українців, які жадали зєдиненя всїх українських територій в монархії в окрему автономну провінцію. Однак австрійське правительство злучило Галичину (яка становила, належачи до Польщі, окрему територію: *ruskie wojewodstwo*) з польськими землями, забраними з поділу Польщі, і передало всю політичну власть в „королївстві Галичини і Володимирії, з великим князївством Краківським і князївствами Осьвенцімським та Заторським", яке було утворене, в руки Поляків.

Стан справи, коли вибухла всесьвітна війна, був такий: В Росії неволя під царями; в Австрії польське пановане, против котрого треба було завзятої боротьби, щоби осягнути права, признані австрійською конституцією всім народам в Австрії. Нашим найбільшим ворогом була безперечно царська Росія і війна застала нас по сторонї центральних держав, бо ми надіяли ся, що вони освободять нас від царського ярма.

Однак стало ся, що не центральні держави принесли освободженє України. Україна в злуці з прочими народами Росії підняла революцію проти царя, якого скинено, і на руїнах царської держави положила підстави для своєї власної держави. В тімсамім часі по другій сторонї боевого фронту польське пановане зістало поширене також і на всї українські землї, які відорвано від царської Росії центральними державами.

Якраз минув рік від часу, коли то Німеччина й Австрія проголосили утворенє польського королївства, якого східні границї мали сягати так далеко, як сягали забори, а рівночасно австрійське правительство проголосило маніфест, надаючи Галичині значно ширший степень самоуправи і перемінюючи сей край в польський політичний орґанізм.

Однак під теперішну хвилю Відень веде переговори з Берліном в справі утвореня з польського королївства і Галичини польської держави яка обіймала би українську Галичину і инші части України, котрі занято силою оружа.

Коли в Києві кладуть підвалини під будову української держави, то український нарід в Галичині має бути, бо така є воля центральних держав, на віки віддїлений від свого матерного краю і остати ся по всї часи під польським ярмом.

В цїлім сьвіті чуємо нині клич:

ВСЇ НАРОДИ, НАВІТЬ НАЙМЕНЬШІ, ПОВИННІ МАТИ ПРАВО РІШАТИ ПРО СВОЮ ДОЛЮ ЗГІДНО ЗІ СВОЇМ ВЛАСНИМ БАЖАНЄМ. НІЯКИЙ НАРІД НЕ СЬМІЄ БУТИ СИЛОЮ ВІДДАНИЙ ПІД ЧУЖЕ ЯРМО! НІЯКИЙ НАРІД НЕ СЬМІЄ БУТИ ВІДОРВАНИЙ СИЛОЮ ВІД СВОГО МАТЕРНОГО КРАЮ!

Лише український нарід в Галичині має становити вимок щодо сього правила, яке має стати загальним і в сей спосіб охоронити людство від жорстокостий нової війни. Лише сей один нарід, якого цїла історія є ясно одним великим протестом проти польського панованя, має бути відорваний від своїх братів проти своєї волї і відданий на ласку й неласку Поляків, які у своїх зносинах з ним ніколи не шанували ані законів ані угод, між ними заключених, а які все старали ся його знищити.

Українські посли в парляменті торжественно запротестували проти таких намірів і зажадали, щоби українському народови в Галичині признано також право самовизначеня.

І в обороні отсього права ми підносимо отсе наш голос, в обороні цїлого українського народу в Галичині, сильно переконані, що се, що ми говоримо, говоримо заразом в імени цїлої України.

Ми заявляємо отсим, що влученє Галичини або якоїнебудь частини українських земель до будучої польської держави будемо вважати огидним насильством прав народів та будемо проти сього бороти ся всїми способами, які будуть в нашій силї.

МИ ДОМАГАЄМО СЯ ВВЕДЕНЯ ПРИНЦИПУ САМОВИЗНАЧЕНЯ НАРОДІВ І УТВОРЕНЯ СВОБІДНОЇ І НЕЗАВИСИМОЇ УКРАЇНИ.

І в обороні наших загрожених прав ми просимо в імени почутя справедливости цїлий цивілїзований сьвіт о поміч.

"L'Ukraine", з 20. грудня 1917 р.

Земельна справа.

Передача всеї землї в користуванє всього трудового народу повинна бути переведена так, аби всякий, хто працювати-ме коло землї, мав з неї однакову користь, аби користуванє землею було урівнююче.

Не те ми бачимо тепер: якийнебудь поміщик має тисячі десятин землї, а богато селян зовсїм нїного не мають і, щоби прожити, мусять іти в наймити до того-ж самого поміщика. Деж корінь неправди? Коли запитаємо того-ж таки поміщика, то він напевно скаже, що той чи инший селянин ледащо або пянюга — і тому нїчого не має. Алеж коли в тім є правда, то хиба лиш на сотну частину. Справді, поміркуймо. У Степана та Івана є, приміром, по 8 десятин землї, але у Степана один син, а в Івана 8 душ дітий, — ясно, що Степанів син буде мати 8 десятин, а Іванови діти по одній десятинці. Та й знов же — чим винні діти, що батько їх пяниця? Невжеж мусять вони покутувати своїми злиднями чужий гріх?... Колиж запитати про се друзїв народних — соціялїстів-революціонерів, то вони скажуть, що вся біда в тім, що на землю є власність. Завдяки власности земля помаленько переходить до рук землевласників, а тимчасом богато трудового люду остаєть ся зовсїм без землї. Отож, щоб такої неправди не було, треба зовсїм скасувати всяку власність на землю, передавши її в урівнююче користуванє всього трудового народу.

Скасовуючи власність на землю, ми повинні замісць того визнати право кождого громадянина користувати ся землею, право на землю. Тоді вся земля мусить перейти на урівнюючих початках в користуванє всього трудового люду. Право на землю — се право на працю коло неї й право на здобутки сеї праці. А раз жиє чоловік, то він має право на житє, а з ним і на працю. Відси ясно, що право на землю є таке-ж вічне й невідчуждаєме право чоловіка й громадянина, як і всї инші політичні та громадянські права. Таким чином при соціялїзації землї власність на ню повинна бути скасована, а на її місце треба поставити право всїх громадян на землю.

Яким же способом земля, що перейде в користуванє всього трудового народу, буде розпреділювати ся? Землю можна розпреділити або по трудовій нормі — скільки хто обробить власними руками, або по нормі споживчій — скільки треба її, аби задовольнити потреби тої чи иншої семї. При нормі трудовій земля відводить ся для семї по скількости робучих рук, а при споживчій — по скількости „ротів".

Яка-ж норма красша для трудового народу?

Уявім собі, що одній семї попадаєть ся піскувата земля, а другій, при тій же скількости робучих рук, — чорнозем. Коли надїлити їх по трудовій нормі, себто скільки вони зможуть обробити, то ясно, що се буде несправедливе. Більшу рацію має установленє споживчої норми: чим більше ротів буде в семї, тим більше їй прийдеть ся надїлити землї, і знов же — чим красша земля, тим меньше, і навпаки.

Щоби встановити споживчу норму, треба зробити деяку підготовчу роботу. Для сього прийдеть ся виясмити, який загальний прибуток дає все сільське хазяйство (чи то хлїбом, чи овочами, чи скотиною), а також і скількість населеня, що так чи инакше працює коло землї. Потрібні нам відомости дасть сільсько-господарська перепись.

Поділивши весь загальний прибуток на скількість населеня, ми будемо мати харчову норму на одну душу, а поділивши той же прибуток на скількість десятин, мати-мемо середний (пересічний) прибуток з десятини.

Після сього вже легко встановити, скільки землї прийдеть ся на 1, 2, 3 і т. д. осіб. Припустимо, наприклад, що харчова норма на душу населеня на Україні — 60 руб., а одна десятина дає пересічно 40 руб., значить, на душу припаде 1½ десятини (60 : 40 = 1½).

Харчова норма повинна встановляти ся на установчих зборах, а потім через означений час переглядати ся відповідно перемінам в хазяйстві та в скількости хлїборобського люду.

Пристосоване, приспособленє споживчої норми на місцях (в ґуберніях, повітах, волостях, селах) беруть на себе земельні комітети, що вибирати-муть ся на основі вселюдного, рівного прямого й тайного голосованя. Сї земельні комітети установляють споживчу норму — кождий для свого району. Отож, коли встановлять ся такі норми для кождого району, буде видко, чи вистарчає там землї для всього населеня; чи більше її від того, скільки треба, чи меньше. Приміром, нехай споживча норма для всеї України буде 60 руб., для Київщини — 50, а для Катеринославщини — 70. Ми бачимо, що для Київщини буде недостачі 10 р. до норми загальної на Україні, а для Катеринославщини буде такий же лишок. Колиж припустимо, що 1 десятина дає 40 рубл., то побачимо, що на Катеринославщині буде ¼ дес. лишньої землї на душу (10 : 40 — ¼), а на Київщині буде недостачі в ¼ дес. Так ми довідуємо ся, в якім районї і скільки є лишньої землї і де її не вистарчає. Таким чином значінє установленя споживчої норми в тім, що завдяки їй ми бачимо, як розпреділена земля між окремими районами і в середині їх.

Але встановлене норми ще не розвязує справи, бо вона не дає відповіди на те, як урівняти користуванє землею, щоб не було лишків її, але щоб не було і недостачі.

В сїй справі на допомогу стає нам поземельний податок, котрим обкладають ся земельні лишки так, щоб відібрати з них всю ренту (арендну плату).

Тоді населеню не так тяжко буде усунути ся з лишків і віддати їх тим, хто за безземелем мусить перебрати ся на сї лишки. Таке розселенє тим лекше зробити, що всї податки, зібрані з лишків, піїдуть на поліпшенє малоземельних районів, а в першу чергу на переселенє й влаштованє хазяйства на нових місцях.

Візьмім для прикладу волость, в одній частині котрої поміщають ся малоземельні казенні (державні) села, а в другій — поміщицькі, в суміш з поміщицькою землею. При переведеню соціялїзації поміщицькі села можуть розпростоiритись на поміщицьку землю, і мати більше, ніж то допускаєть ся по нормі. Лишки землї будуть обкладати ся податками, котрі піїдуть на влаштованє хазяйства селян, що з малоземельної частини волости, переселять ся на ті лишки. Колиб землї не вистарчило в сїй волости, то її повинні дати сусїдні.

Нарешті, коли населенє буде розташовувати ся все більш і більш рівномірно, поземельний податок буде відповідно зменьшувати ся.

Переведенє соціялїзації землї скоро й легко дасть ся зробити там, де люди ведуть общинне (громадське) володінє землею, як наприклад у Великоросії. У нас, на Україні, се буде трохи тяжше зробити, бо наші селяни дуже вже звикли до власности. Як же, мовляв, кажуть деякі, вести хазяйство, поліпшувати землю, коли вона через рік-два буде переділяти ся й попаде в инші руки,

Даремні побоюваня. Участки таксамо будуть переходити від батьків до дітий з тим, що коли буде лишок, то він буде обкладений податком, а з часом перейде до того, хто має меньше норми; колиж буде недоставати, то буде прирізано. Важне лише те, що при такім ладі земля не буде зосереджувати ся в одних руках. А вона буде збирати ся до купи, коли тільки наріжуть землї, але не скасують права власности й не установлять соціялїзації землї.

Так поволи без особливих трудностий урівняєть ся користуванє землею в інтересах всього трудового люду.

В. Камінський.

(„В. У.").

Спустошенє галицької України.

У 18—19-тім числї „Подільської Волї" (виходить що тижня у Виннициі) находить ся докінченє замітної статї п. з. „Кооперація в Галичині". Написав її д. П. Бунт. Конець сеї статї звучить дослівно ось-так:

„Взагалї молода галицька Україна бачила, що відродженє може бути тільки через обєднуючу орґанізацію і в першій мірі признала кооперацію. І ні один може нарід у сьвіті, крім рочдельських піонірів, так не працював щиро і не переходив таких тяжких шляхів в кооперації, як галицькі Українці. І дійсно, з розвитком кооперації ріс добробут села і біднійшим стало лекше жити; тисячі українських дітий хлинули в школи, тисячі прегарних праць ріжних робітників знайшли свій відзвук в народі, виростали, як гриби по дощи, ґімназії, ріжні школи, бібліотеки. Більшість наших Українців не знає про ті перлини української літератури, які мають галицькі Українці. Край став процвитати культурою та поступом. Але не так сталось, як жадалось: в 1914 році злочинна рука царських посіпак посягнула непрошено на відживаючу Галичину і давай „освобождать подъяремную Русь". Всю працю, всї здобутки, досягнені потом, кровю і слїзми цїлого поколїня, обернено в нїщо, „огнем і мечем" нищено все безоглядно, все — що було сьвятого для вірних синів України; серце завмирало з розпуки, коли грабовано кооперативи, розбивано памятники, виривано всякі вивіски, памятні таблиці з мурів, Шевченка вирівали з муром, портрети спалювано, навіть Матїр Божа, оздоблена вишивками, була зривана; кров кипіла з обуреня, коли з нечуваним тандалїзмом конфіскували українські книжки по хатах, по бібліотєках і школах; все те було спалено; мілїони збираних селянських тяжко запрацьованих гроший загинуло марно. Тісамі „освободителї" насилували українських дівчат і жінок, арештували мужів і гонили в Сибір. Від Перемишля аж до Єнісейска вистелені гробами дороги; гірш дикунів, — бо дикун книжки не спалить, а тільки майно зграбує, — поводили ся там царські „ворони"; наробили встиду перед цїлим сьвітом. Тепер край сей спустошений, знївечений, на довгі роки мусить задержати розвиток своєї культури".

До всіх Українців в Україні і не Україні сущих.

(Відозва, поміщена в 14-тім числї „Вістий Української Громади у м. Трапезонді").

На порозї вільної України від куль віроломних зрадників упало вечером 26. липня (8-го серпня) 1917 року пів сотні найкрасших синів України в той момент, коли спішили захищати волю. Шіснайцять упавших вже більше не встали, а решта лежить у шпиталї в тяжких ранах.

В недїлю, 30. липня (12-го серпня) козаки 1-го Українського полку імени Богдана Хмельницького червоними китайками вкрили своїх убитих братів і спустили їх на вічний супокій у сиру могилу.

Український Народе!

Сумну память сьогорічної „ночи св. Пантелеймона" слїд переказати дітям і онукам, аж до послїдних нащадків; сїмям убитих слїд дати кормителїв; покалїченим слїд осолодити їх гірку долю. Коли Ти виповниш сї три обовязки, тодї

Мати усьміхнеть ся,
Заплакана мати...

На могилї убитих і на місци убийства слїд поставити величаві памятники, що від роду в рід нагадувалиб люту смерть борців за волю України; немічних батьків і рідню убитих та покалїчених слїд нагодувати і одягнути, а їх діти слїд виховати на добрих громадян вільної України.

За виповненє сих трох обовязків приняв ся Комітет, вибраний 4 (17). серпня представниками київських українських військових і цивільних орґанізацій. Для виповненя тих обовязків Комітетови треба коштів, коштів великих, коштів достойних сорокмілїонового народу. Від сорока мілїонів душ по копійці — по дві — сього стане на все, але зібрати сей великий фонд сам Комітет не всилї. Тому він звертаєть ся з горячою просьбою до всїх сьвідомих Українців, щоби кождий в своїм крузї зараз же таки зібрав жертви на **„Фонд вшанованя жертв кровавої ночи св. Пантелеймона"** і відіслав Комітетови.

Кожда українська душа, що почуває вагу сього обовязку, сповнить його негайно, щоби вороги не насьміялись.

Гроші і листи для Комітету треба надсилати по адресї: Київ, „Союз-банк" на біжучий рахунок № 1474, або здавати скарбникови Трапезондської Громади для відсилки.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Голоси чужинецької преси.

Красше нехай Австрія віддасть Українців Україні.

Амстердам (Голяндія), 13. січня. — Коментуючи український рух, „Gazette de Hollande" каже, що без сумніву, коли російські Українці дійсно зможуть оснувати й удержати свою независу або і пів-независу державу, то національний рух між австрійськими Українцями буде рости й рости і становити буде ще одну важну справу для змучених віденських автократів.

Українці се ініціятори федералїзму; їх учені ще в 1825 році приїздили до Злучених Держав студіювати тутешні політичні обставини.

Нюйорська часопись „The Globe" (ч. 101, з 30. січня 1918) помістила статю Самуїла Каплана, в якій автор поясною американській суспільности українську справу. З огляду, що стаття є довга і в ній є богато матеріялу, з яким читачі „Свободи" вже обзнакомлені, ми подамо тут лиш деякі, важнійші справи, обговорювані автором.

„Гнетені національности — пише автор — і їх змаганя до независимости зістали висунені на арену війною. Кружить, здаєть ся, загальна думка, що висвободжене сих національностий буде головною основою умови, після якої мaєть ся заключити мир. Активнійші національности уміли використати сю нагоду, дану їм загальним заворушенем і приготовили ся вияснити свою справу перед сьвітом, але одні довго-гнетені Українці поступили о один крок більше вперед, бо, використовуючи зміну, спричинену російською революцією, оголосили независимість України.

„Многим людям поза Росією, а також деяким таки в Росії, вісти про жаданя України о автономію видали ся дивними, а се тому, що про український рух чуло ся дуже мало. Українці не розголошували своїх домагань так як Айриші, Вірмени або Чехи. Однак їх рух за самостійностию мимотого був сильнійший ніж чийнебудь инший. Він істнував довго перед війною. Свої коріня він запустив глибоко в серце українського народу, який віками був гнетений і насилуваний Польщею, Австрією і Росією".

Дальше автор подає скількість української нації, які землї замешкують Українці і т. п.

„В европейській Росії — каже дальше автор — є три національні ґрупи східних Славян — Москалї, Українці і Білорусини. Українці ріжнять ся від Москалів не лише мовою, але також фізичною поставою, звичаями, питомою архитектурою і народною піснею. Хтонебудь, звідуючи українські провінції, головно Полтаву, Чернигів і Київ, вже по звиджeню московських провінцій, як Москва, Ярослав, Калуґа і т. п., дуже легко зауважить ріжницю між обома народами. Українці мають ширші і коротші голови. Вони є темнійшої краски і трохи присадкуваті".

Відтак автор покликуєть ся на Костомарова і після нього цитує деякі психольоґічні ріжниці між Українцем і Москалем. Опісля переходить до днів української недолї, коли то в 1654 роцї Богдан Хмельницький заключив союз між Україною і Московщиною і як Московщина почала „виконувати" свою угоду.

„В своїй русифікаційній політиці постарала ся Росія найперше заборонити українську мову. Перший указ проти мови видано в 1690 роцї, а 3. мая 1876 року російське правительство видало отсей указ: 1) **Імпортоване якинебудь українських видавництв із заграниці забороняєть ся;** 2) **Забороняєть ся також печатати оріґінальні праці або переводи в тій мові;** 3) **Забороняєть ся відгравати якінебудь представленя або давати лекції в українській мові, або печатати музичні твори з українським текстом.**

„Сим українську мову цїлком заборонено. Російський міністер заграничних справ, Валуєв, заявив у 1863 роцї, що **„ніколи не було і ніколи не буде української мови або національности".** Коли в 1877 роцї професор київського університету предложив рукопись української граматики, то цензор заборонив печатати її, кажучи, що „неможливо є печатати граматику такої мови, яка є призначена на смерть".

„Мимо страшних переслїдувань, яким Українці підлягали протягом кількох столїть, їх ані не знищено ані не винародовлено. **Українці є сильні націоналїсти.** Вони рвали ся до своєї мови і лїтератури, мимо заборони, яку наложила на них російська аристократія.

„На початку XIX. столїтя між Українцями віджила ідея освободженя України. З роками вона зростала в силу. Коли було неможливо розвивати її на російській Україні, вона перенесла ся до Буковини і Галичини. А в червни 1906 року професор Грушевський з київського (має бути: львівського) університету виступив із статею, домагаючи ся автономії для України. Тойсам професор Грушевський є нині першим президентом Ради, правительства України.

„Не треба забувати, що Українці хочуть цїлком відірвати ся від Росії, настановити своє власне правительство і вести свою міжнародну політику. Російські Українці все мріяли перетворити Росію на федерацію, основану після американського взірця. **Ще в 1825 роцї вони висилали сюди комісію для перестудіованя тутешних політичних основ, а головно відносин між стейтами і федеральним правительством".**

Значінє Петроґраду упаде раз на все.

Лондонська часопись „Daily Telegraph" (ч. 19578, з 11. січня 1918) пише:

„Економічна і політична система Росії буде цїлком змінена. Україна буде плекати промисл і свої продукти буде експортувати через Чорне море. Концентроване усього політичного й економічного руху в Петроґраді і на Балтійськім мори не є довше можливе. Балтійське побереже з Ріґою і Ревалем вступає тепер у новий виднокруг, Лотиші глядять в сторону Німеччини, а Естонці в сторону Фінляндії, через що Петроґрад мусить стратити значінє російського (розумій: всеросійського) політичного, торговельного і промислового центра".

НЕ ДОБРИЙ ПРИМІР дають ті одиниці, котрі хочуть читати „Свободу", а не платити за неї. Коли хто є бідний, то се зрозуміле, бо бідного треба спомогти. Але, хто має якийтакий гріш, той не повинен жалувати його на свою ґазету.

НАВЕРНЕНЄ.

Ня Вкраїні таке було, а чому — не знати:
Як і Польща так і Москва хтіли панувати.
Так нас дуже полюбили, що й відбитись годї;
Москаль бреше, Поляк чеше по нащім народї.
Москаль: „Нельзя Украйни, только народ русский,
Недїлимий, обедпимий, Расеї Матушки".
Так до того часу було, поки цар Микола
По указу неволених не покинув трона.
Цар в Сибіри опинив ся, трон пустий лишив ся,
А весь нарід пута скинув і волї добив ся.
І наш нарід на Вкраїні лекше віддихає,
Тай у себе Републику вільну закладає.
І свободу на Вкраїні всім проголосили,
Навіть для тих, що Вкраїну клали до могили.
Вони тепер дивують ся, аж рот роззявили;
Памятають, як недавно сьвіту голосили:
„Нема жадней Украіни! Нікт ніц о ней не вє!
Украінци — то єст таке гайдамацке племе!"
Тай по нашій земли всюди „польскосць" заводили:
Ріжні шкулки і косцюлки „твердзами" робили.
І з тих „твердзів" Єзуїти заєдно горлали,
На правдиву „польську віру" наш люд навертали.
Оттак Ляхи ґаздували в нашім ріднім краю;
Чому се так могло бути — далебі, не знаю!
Та тепер вже всьо урвалось, „твердзи" повалились,
Україна вже свобідна — „браця" засмутились,
Що нема ще їх „крулевства" — корону вже мають...
Викопали під вербою, а чия — не знають.
Та тут меньще о корону... Коби знайшли „круля"!
Вони вірять, що без „круля" Польща би не була.
Коли буде, і як буде — най нас не обходить,
Бо нове на Україні хрещене приходить:
Всї Кілїньскі і Косцюшкі в цїлім нашім краю,
Всї „боюфкі", польські „ґлуфкі" повалитись мають.
Тай Ви, „польські" Українці, тепер наверніть ся,
До вільної України щиро пригорніть ся.
Вже богато навернулось й тепер признають ся,
Що вірують в Україну й Польщі не дадуть ся.
Лиш чекаймо, а зайде ще неодная зміна,
Тай навернеть ся „Недзельна" на наше „Недїльна"!*)

П. Каваців.

*) Громада Недїльна перейшла на польське здаєть ся в 1908 роцї. — П. К.

Тяжкі часи.

(„Подільська Воля", ч. 18—19, з 29. жовтня 1917).

Тяжкі зловісні часи переживає нині наша Україна і цїла російська держава. Вкрай руйнують ся наші села, наше народне хазяйство. Трудящий нарід стікає кровю в довгій війнї народів. Страшна дорожня темною хмарою повисла над селянством і робітництвом. Зелїзні дороги з кождим днем наближають ся до повної руїни. Ворожі народови сили гуртують ся, готують ся до рішучої боротьби з революцією. Вони намагають ся знищити всї здобутки революції і знов посадити на престол Миколу II., або кого иншого; вони своєю чорною роботою: грабіжами, убийствами, підпалами і т. ин. хочуть внести анархію, руїну, щоб тим розчарувати нарід в революції, щоб не дати змоги дочекати до установчих зборів, де має рішитись доля всього трудового народу, де заступники народні будуть добивати ся **землї і волї** і негайного мира. Чим близше до установчих зборів, тим більше турбують ся темні сили, бо знають, що вола народу, виявлена на тих зборах, буде законом для всїх. Тому то настає в нашій державі таке безладє, тому то темні сили так рішучо взяли ся за свою чорну роботу. Вдасть ся їм се — і тодї знову поверне ть ся стара панська і царська неволя, подужають вони революцію і прийде конець тій волї, що принесла нашому народови революція. Знову буде замкнено уста нашому народови: закриють українські ґазети, журнали, всякі товариства, і підуть наші красші проводирі, закуті в кайдани, на шибеницю, на каторгу в тюрми, в далеку холодну Сибір у вічне засланє, а нарід не буде мати ні сподїваної землї ні волї.

Не сила самому тимчасовому правительству вийти в сей скрутний час з тяжкого, лихого стану, вивести трудящий нарід на добру дорогу до міцної волї та красшої долї. Таксамо і наше краєве правительство, Ґенеральний Секретаріят, яке лише тепер бере до своїх рук владу, не може спинити руїни. Тільки сам нарід, який зробив сю революцію, скинув царське правительство, розбив кайдани царської неволї, зможе дружними зусилями подужати своїх ворогів, встановити лад і добути собі нове житє.

Але сила народу в його сьвідомости, в його орґанізованости. Коли нарід добре знає, чого йому треба, як йому слїд боротись за свої права, коли він скрізь і всюди буде дружно виступати в обороні своїх інтересів, тодї він не допустить до безладя і руїни.

Незабаром мають бути вибори до установчих зборів (учредительнаго собранія). 12 (25). падолиста всї громадяни будуть голосувати на ті або инші списки. Списків буде богато і мало сьвідомому буде трудно в них розібратись. Нашим завданем буде осьвідомлювати громадян Поділя як про виборчий закон і ріжні розпорядженя, так і про те, на кого треба голосувати, щоби здобути народови землю, волю, гарні порядки, і все те, до чого так змагаєть ся людність.

Громадяни! Готуйтесь до виборів в установчі збори, піклуйте ся, щоби не пропав ні один ваш голос, щоби всї були записані в виборчі списки. Від вас самих залежить провести найкрасших народних оборонців. Вас мілїони і ніяка сила вас не подужає.

В. Дудич.

До праці!

(Передовиця у псковськім „Українськім Голосї", ч. 39, з 31. жовтня 1917).

Відчинив ся російський предпарлямент, совіт Републики, сей предпарлямент, котрий буде заміняти установчі збори до їх скликаня, буде заміняти установчі збори, коли скликанє послїдних буде усунене, сей предпарлямент, котрий дає юридичну можливість відтягнути скликанє установчих зборів на невідомо який час (а така тенденція з боку буржуазних кругів уже помічаєть ся), перед котрим в деяких прикрих випадках являєть ся відповідальним безвідповідальний уряд. І от ся інституція, являючись, по словам російського уряду, висшим представницьким і в деякім разї навіть законодатним орґаном, викликає до себе інтерес з боку деяких представників недержавних націй Росії, викликає о стільки, о скільки дає можливість пестити надію на те, що ось, чи не буде визнано нашого права на повне самовизначене, коли ми самі боїмо ся його визнати, коли ми самі, яко нарід, такі нікчемні, що не можемо творити того, чого бажаєм, того, чого вимагають умови житя, без згоди на те представників гнилої нації... І от, як виявляєть ся з дїяльности сеї інституції, надій на неї покладати нема чого, бо вона уявляє з себе ні більше ні меньше як помийницю, в яку понакидано ріжного добра і коло якої сидить російський уряд на спеціяльно пристосованих стільцях, запускаючи в неї гак, щоб витягти те, чого він бажає, чи відповідної резолюції про підняте боєвої сили армії чи чого иншого, в той час, коли в державі панує повне безладє та ширить ся і набираєть ся сил анархія, коли нарід стогне від голоду, коли залишаєть ся один тільки засіб задля спасеня революції і її придбань, як що вони є, — тільки мир.

Нам від такої інституції чекати нічого і взагалї нічого пертись туди, де нас бють увесь час, де зі сьміхом виштовхують за двері, де нас обвинувачують без всяких доказів, що ми запродались австрійському та німецькому урядови за гроші і все задля того, щоб, посіявши зневіре до нас серед мас, припинити національний рух і вкинути нарід знову в безодню гніту, в якій він до сього часу перебував на протязї довгих і тяжких двохсот шістьдесяти чотирох років. Нам нічого чекати допомоги відти, відки виглядає кожду хвилину обличе деґенерата з лаґідною усьмішкою і відки в той же час сиплють ся, як з рога обильности, кавалерійські дивізії, спеціяльно задля того, щоб задушити узброєною рукою голос національної демократії, відки сиплють ся санкції та підбадьоруваня контр-розвідки, котра звила своє ґніздо в осередку України і відти розпустила парости по всїй її території, намагаючись посіяти колотнечу серед народних мас та незадоволеність краєвою владою. Нам також нічого чекати відти допомоги задля проведеня в житє соціялїстичних реформ, нічого бажати і зупинятись задля сього, щоб зєднати ся з демократією нікчемної нації, бо такого єднаня не може бути.

Бо хиба Ви, шановні читачі, не бачите, що там, відки Ви слїпі чекаєте допомоги з ким Ви не бажаєте рвати зносин, там велика пустеля, по котрій ходить великий, розхрістаний, обірваний, голодний, оброслий щетиною, поранений чоловік з тяжкою хоробою виродженя в істоті; хиба ви не бачите, що позаду нього бігає маленька хирна людина — рахітик з великою в пархах головою і безумними очима, штирхаючи горячим зелїзом його і дражнить, і великий чоловік скаженіє і творить розбої, сїє анархію; а там, хиба Ви не бачите, там на горизонтї сходу зявляєть ся флотиля з силою гармат на палубі, цїлим складом мотузя та великою скількостию узброєних людий — се йдуть взяти великого чоловіка...

І нам, яко молодій, кволій ще нації, треба як можна скорше відсахнутись від того, де треба давно вже установити на межах карантану, щоб захистити власну територію від страшної, лютої епідемії анархії, та щоб не бути звязаним. — Треба, коли ми не бажаємо заснути під ярмом чужинця на сотню років, стати негайно на шлях власного визволеня, а коли ми станемо міцними і сильними, то, стоячи на ґрунті мирової ідеї єднаня, самі допоможемо, піднявши до себе, слабому; а тепер до власної працї, брати, біля будованя нечужого будинку державности, памятаючи слова нашого поета, що „праця єдина з неволї нас вирве"...

Питаня часу.

(Псковський „Український Голос", ч. 39, з 31. жовтня 1917).

Червоний прапор революції, що яснів зорею, тепер помарнів і заплямив ся кровю даремних жертв фронту, забруднив ся брудом московських сьмітників, по яких його стали безкарно волочити російські демократи в чернечих клубуках і генеральських орденах. Ми чуємо звідусіль голоси незадоволеня, крик голодних, галас розпустників тилу і стон обірваного і голодного фронту. Чуємо немічні заклики російських політиків, закликаючих до спільного діланя державного житя і одностайности в змаганю з ворогом. Де тепер наш ворог, — трудно сказати. Якими шляхами прийти до того спільного діланя, російські політики нам не кажуть. Небезпека контр-революції і анархії наростає. Тил кричить голосом безпомічно хорого, а фронт стогне стогоном тяжко пораненого. Раз-у-раз чуємо голоси незадоволеня в війску, яке позбавлене змоги бути хоч би звичайними людьми, яке стихійно відчуло всю можливість тяжких наслідків дальшої різанини, яке відчуло весь жах здичіня, яке соромно і ганебно прикривати сьвітлими гаслами волі, і вимагає негайного мира.

Настав час рішучости і нашої політики, позаяк бачимо, що з російською демократією ми не забезпечимо своєї волі і не досягнемо мира. Керманичі російського народу, виголосивши свою відозву до народів всього сьвіта, подібно Пилатови умили руки від того безладя і централістичного своєвластя, яке важким ярмом лягає на недержавні національности Росії.

А коли сї національности домагають ся своїх знищених прав, забезпечуючих волю їх, російська демократія у відповідь на домаганя показує пальцем в пустопорожне місце і каже: „Почекайте, се-ж так неможливо, он будуть установчі збори"...

Чудова і розумна відповідь, чому ні. Нація, позбавлена свого права в своїй хаті, не зможе післати того, кого-б вона хотіла післати, позаяк в її хаті панує централїст Москаль, а він, замаскувавшись червоною машкарою, і в установчі збори поїде, але тільки не длятого, щоб задовольняти вимоги тої нації, коштом якої сито годував ся. Се знають і сього тримають ся панове російські демократи, се знаємо і з сим змагаєм ся ми, Українці. Отже, не бажаючи тратити свого заздрісного смаку до „инородческаго мяса", російська демократія на чолї з Керенським займає політику вичікуваня „благопріятныхъ вѣтров реакціи", коли дружба з кадетами та буржуями зміцнить їх сили на стілько, щоби вони могли, як їм забажаєть ся, порядкувати і „казнить и миловать". Але йдучи шляхом іґнорованя і нехтованя наших домагань, мріючи про коаліційну єдність російських партій, керманичі російської демократії дозволяють собі легковажно ставитись до тих національностий, які мають свої особисті інтереси і які є значною частиною того державного механізму, яким управляти думає мітична коаліція централістів. Тикаючи нам пальцями на установчі збори, забувають те, що тимсамим суперечать собі і гальмують хід революції, топчуть в багно червоний прапор волї і устами меньшевика Чхеїдзе „поучають" нас: „Он Грузія дійсно революційна країна; вона гаразд зрозуміла сучасне становище і нічого для себе не домагаєть ся, поки не буде установчих зборів". — Се кажеть ся нам на демократичнім зібраню в той час, як у Києві представники від Грузії на зїзді народів голосно сказали, що Грузія домагаєть ся повної автономії на основі суверенности. Кому-ж вірити: чи представникам від Грузії, яких прислали центральні грузинські установи, чи Чхеїдзе, цензовому членови думи, який, завдяки моментови розказуваня привабливих казок на петроградських майданах, зумів зарахувати себе в ряди „вершителей судебъ" і розпочав будову знаменитого російського стовпотворства?— Ми віримо самому народови, який каже нам про свої домаганя устами вибраних своїх представників.

Таким чином ми стоїмо на роздорожи непевности; наш хід умисно гальмуєть ся, хоч нам належить прямувати тим шляхом революційности, що лежить перед нами і на який ми були стали першим універзалом Центральної Ради.

Не будемо винувати наших політиків, які ввійшли в „незаконное сожительство" з тимчасовим російським урядом і утворили другий універзал, який став для нашого руху гальмуючим і який дав нам туманну надію на територіяльну автономію, а потім знамениту пяти-губерніяльну інструкцію, яку потім російський сенат не визнав законно-юридичною і відмовив ся її обнародовити, позаяк се зроблено без установчих зборів, а через те, мовляв, і сама Центральна Рада і Секретаріят є формально-юридично не істнуючими.

От і маєш потїху! Центральна Рада і Секретаріят не істнуючі, позаяк вони утворені революцією, але, скажіть на милость, хто тоді утворив петроградський С. С. і Р. Д., хто утворив і самий тимчасовий уряд, чи не тасама революція?... Тоді вони теж не істнуючі, але як же вони могли звертати ся з відозвами до народів всього сьвіта?...

Як бачимо, то в Росії мають ся якісь свої особисті юридичні закони, які так зміцнюють ся політикою, якої тримаєть ся тимчасовий уряд. З одного боку він начебто і згоджуєть ся, а з другого боку веде нікчемну замасковану боротьбу з тим, з чим сам згоджуєть ся. Се дієть ся так, як кажеть ся в нашій народній приповістці: „добрий був би пан, так бісова контора зїла"...

Тимчасовий уряд і згодив ся, та сенат не визнає його згоди.

Грізні ознаки руїни бачимо тепер. Звідусіль ідуть чутки про наростаючу анархію, але припинити сей рух нема змоги вже через те, що політика російських політиків сама веде до сього, а Керенський на своїх грудях гріє всеросійську Корніловщину. Червоний прапор революції зневажено брудними руками.

Звідусіль і повстає наше українське питане часу. До сього часу ми вимагали, ми скаржили ся, ми згоджували ся, ми обурювали ся, ми орґанізували ся, ми терпіли, ми чогось сподівали ся, в щось вірили і надіяли ся. Так воно властиво і мало бути, але тепер, коли бачимо повну безвладність бути владними іґнорованя нашими домаганями, ми мусимо сказати своє слово.

Час нерішучости минув давно і час вихвалюваня боєздатности нашого зукраїнізованого війска, яке, мовляв, „бєть ся красше російського", теж минув. Коли таке війско в нас є, то воно мусить бути національно-сьвідомим, а коли воно є національно-сьвідомим, так послухайте його вимог, а не тих окремих осіб, які носять українські назвиска і які ніколи нічого спільного з українством не мали, а лише в сі часи, коли заговорили про розоружене, сі панки, що зїли зуби на касарняних справах, постарали ся заховати ся за параван українізації війска і дальше червоних жупанів, синих штанів та козакофільських вигуків ніяк не йдуть.

Українізація війска не длятого потрібна нам, щоб нас кидали для „боевого образця" на згубу, не длятого, щоб про нас десь-там сказали „хорошій матеріалъ", а длятого, щоб у нас була своя слушна, сьвідома зоружена сила, яка сьвідомо зуміла-б стати в обороні прав свого народу і могла забезпечити вільний хід нашого руху в досягненю волї України.

Що ся українська військова маса є національно-сьвідома, так се факт безперечний, про що сьвідчать ті численні резолюції, якими вимагаєть ся усуненя з України російських ґарнізонів і заміни їх Українцями, негайне визнане тимчасовим урядом широкої територіяльної автономії і в цїлях забезпеченя вільного житя-будівництва і можливість анархії, вимагаєть ся від Центральної Ради, аби вона ультимативно вплинула на тимчасовий уряд, щоб той дбав о досягнене скорого мира.

Наш рух мусить іти своїм шляхом. Коли зневажений червоний прапор схиляєть ся до долу, ми гордо і сьміло підносимо вгору наш прапрадідівський жовто-блакитний прапор, на якім кровавими літерами горять червоним огнем наші гасла:

1. Українське військо на Україні.

2. Вся влада на Україні тільки в українського виборного уряду!

3. Негайний мир і повне розоружене Европи!

4. Земля і Воля народови.

Тільки таким шляхом боротьби ми зможемо увільнити ся від примарів анархії, тільки таким шляхом ми зможемо забезпечити своє істноване і вратувати рідний край від руїни і поставивши гасло Вільної і Незалежної України, ми покладемо край братовбийчій війні і покладемо мир в основу нашого вільного житя на вільній Україні.

Товариші Українці, що поїдуть у Київ на третій Всеукраїнський Військовий Зїзд, хай добре зважать факти російського безладя, хай гаразд придивлять ся до того непевного становища, в якім ми опинили ся тепер і своєю рішучостию покладуть край політиці вичікуваня і нерішучости, а піднесуть клич революційної боротьби за волю України.

Бо тільки й лишаєть ся один певний шлях вийти з сього зачарованого кола російського безладя і наростаючої анархії, — се боротьба за **Вільну і Незалежну Україну.**

Клим Поліщук.

ДОПИСИ.

З PHILADELPHIA, PA.

Поклик до орґанізації.

Читаючи в часописи „Свобода" з ріжних місцевостий дописи, в котрих дописувателї заохочують Українців до орґанізації, орґанізованя відділів Українського Народного Союза, заохочуваня до закладуваня ріжних українських бізнесів, і т. д., я задумав дещо написати і про нашу місцевість.

Тут у нас на Вест Філядельфії мешкає богато Українців. Предвиджуючи конечність братерської злуки, зійшли ся визначнійші Українці Вест Філядельфії тому рік і пів і по короткій нараді заложили товариство „Згода", відділ 62 У. Н. Союза. Як в кождім ділї початки прикрі, так було і нашому товариству. Але завдяки братерській злуці товаришів всї трудні хвилї перебуло ся і нині наше товариство з кождим днем зростає. Нові члени з кождим днем прибувають і маємо повну надію, що за недовгий час більше число Українців, замешкалих на Вест Філядельфії, будуть належати до нашого товариства.

Однак богато є ще Українців, котрі не дбають самі про себе. Тут на Вест Філядельфії є велике число таких, котрі навіть і не хотять слухати про якусь-там орґанізацію, мовляв: „Я здоровий, тай менї добре". Але коли прийде хвиля прикрости; коли він або вона зістане покалїчений при своїй роботі, тоді нарікання досить, але не на себе, тільки на других, „бо вони не порадили його на добре". Тут в нашій околиці такі випадки ми вже мали і думаю, що сотки подібних випадків можна подибати в кождій околиці, де мешкають Українці. Чи не лучше то було би для нас, як би ми всї належали до товариства і У. Н. Союза і були забезпечені спільно з родиною? Чи-не було би се для нас лучше зійти ся на збори і спільно порадити ся над своєю лихою долею і як її запобічи?

Тому рік і пів заложили ми, члени товариства „Згода", ґросерню з тою надією, що кождий Українець прийде з великою радостию і поможе свому. Нині ми бачимо, що деякі наші Українці йдуть до жидів, а до свого не прийдуть. Навіть деякі говорять: „Від жида смачнійше". А жиди, розуміеть ся, не тільки що богатіють з нашої праці, але ще насьміхають ся з нас, що ми не патріоти. Чи не сором нам, братя і сестри, щоби ми підпомагали не-християнів таких, що з нас насьмівають ся? Там на другій стороні океану наші брати проливають кров за свободу і за вільну Україну, сповняючи той патріотичний обовязок з великою радостию на лици, а ми тут на американській Україні занедбуємо наш партіотизм, занедбуємо орґанізації і забуваємо на клич „свій до свого". Отже, братя і сестри, до праці! Нині є власне та хвиля, в котрій кождий повинен сповнити свій патріотичний обовязок. Орґанізуймо ся, закладаймо відділи Українського Народного Союза і підпираймо свої українські заведеня.

Филип Холявський,
секр. тов-а „Згода", від 62 У. Н. Союза.

З SYRACUSE, N. Y.

Просьба до краянів з села Котузова.

Дорогі Товариші і Товаришки! Читаємо в наших українських часописях, що наші земляки, жиючі тут за морем, не забувають за свій рідний край та за свої рідні села. Вони збирають жертви на відбудову своїх рідних сіл, котрі зістали знищені наслідком страшної війни.

Ми, жиючі в Сиракюз, Н. Й., односельчани села Котузова, повіту підгаєцького, в Галичині, піднялп ся збирати жертви на відбудову читальні „Просьвіти" в рідним селї. Село наше, як ми довідали ся, зістало цілком знищене. Ми читаємо в часописях, що над рікою Стрипою вели ся найбільші битви.

Дорогі Родимцї! Пригадайте собі, як наше село було красно зорґанізоване. Ми малисьмо читальню „Просьвіти", товариство „Січ", „Кружок Сільського Господаря" і „Райфайзенську касу". А нині нічого нема; усе спалене, тільки румовища на тих місцях лишили ся.

Ми, сиракюзькі односельчани, зійшли ся разом і вибрали комітет, як слїдує: Г. Парибус, голова; О. Дідуник, касієр; І. Попик, секретар. Відтак 25 членів зложили на руки касієра $75.50; на ту цїль заколядували поміж своїми $32.75.

Отсею дорогою ми удаємо ся з просьбою до наших односельчан з Котузова, котрі проживають у Злучених Державах, щоби кождий з них жертвував на згадану цїль відповідну квоту. Теперішні телеграми доносять, що і Галичина має бути приділена до України. Отож певно, що по скінченю війни ми будемо повертати на свою рідну Україну, до свого рідного села. А з чим покажемо ся? З якою помочию вернемо ся до своїх рідних братів?

Дорогі Краяни! Памятаймо на наш обовязок і покажім нашим рідним братям, що в нас тут за морем не загинула любов до своїх рідних.

І. Попик, секр.

З сибірського кооперативного житя.

В останні часи Сибір, як і Україну, захопив кооперативний рух. Дрібні кооперативи ростуть як ті печериці після дощів, а тепер ось почали вже обеднуватись гуртуватись у повітові, а подекуди й ґуберніяльні Союзи. Мабуть недалекі вже часи, коли всі сибірські кооперативи обеднають ся в свій краєвий Сибірський Союз.

В східній Сибіри найбільше поширені споживчі та кредитові товариства; що-ж до західної, то тут найбільшої сили набрали ся молочарські артілї (спілки), обеднані в великі союзи, як от Алтайський, котрий орудує великанськими коштами: він навіть має свої берлини (карити), пароходи, склади то що.

І по сей бік Уралу людність зазнала добра за старого ладу, та й у Сибіри було не красше. Чиновництво, що пхалось до Сибіри, в більшости своїй було те сьміте, що вимітало ся з відусіль, яко нездатне до праці; богато йшло туди ще через те, що там йому вільнійше було нічого не робити, але там платили більше гроший та чини швидше виходили. Звичайно, як кажуть, в роду не без уроду, то й там трафляли ся серед чиновництва порядні та чесні люди, але яко одиниці. Звичайно, се не торкаєть ся природних Сибіряків, котрі щиро люблять свій край і бажають йому добра.

Своєї інтелїґенції в Сибіри покищо ще дуже мало, а в часах війни так і зовсім її не стало; лишились було тільки невільні Сибіряки — політичні засланції, яких там було до останних часів десятки тисяч, розкинених скрізь по Сибіри. Вони то більш усього й працювали в кооперативах, а в останні часи, перед революцією, ними тільки й жила кооперація. Але скільки їм сердешним довело ся витерпіти від усяких начальників, починаючи від ґубернатора і кінчаючи стражником, так всього й не перекажеш. Їх садовили по тюрмах, засилали в глуху тайгу, на далеку північ то що. Але всіх засадити в тюрми та заслати в тайгу не було змоги. Кооперація ширилась та розгорталась.

Сибірська інспекція дрібного кредиту, особливо старший інспектор енісейського району, Шапошніков, се був найбільше заклятий ворог засланців і вкупі з поліцією завше вів проти них похід. А все через те, що засланції не визнавали його „вашим високоблагородієм“ і не давали йому хазяйнувати в кооперативах, як він сам хотів, а провадили справу так, як кориснійше було самому товариству. Більш усього він ненавидів ґазетярів-кооператорів. Дуже ми в своїм часі раділи, коли сей добродій зарвав ся через край і його було переведено в тобольську ґубернію. В часах панованя в Єнісейщині Шапошнікова кредитова кооперація переживала тяжкі часи утиску типічного чиновника, котрий в часах вільної торговлі горівкою ні одного разу не бував на ревізії тверезий. Коли, бувало, розсердить ся на рахівника, або на кого з правліня, то того й гляди, що товариству в свій час банк не вишле гроший, і товариство місяць, а то й більше, не має змоги за браком гроший видавати позички.

Не дивно, що при таких умовах інспекцію там уважали лютим ворогом кредитової кооперації і бороли ся з нею, як могли. Але завдяки новому ладови не буде тепер інспекції, не буде ніяких утисків від неї і кооперація буде вільно розгортатись без опіки. Красша є опіка громадська.

Ф. Зайко-Заїкин.

(„Комашня“).

„Копійка на Рідну Школу“.

Товариство „Копійка на рідну школу“, яке ставить собі завданем збирати кошти на поширене рідної осьвіти, випускає сими днями таку відозву:

„По всіх напрямках іде тепер велика робота над визволенем наших національних і особистих прав, над поліпшенем нашої будучности. А найпекучійшою потребою являєть ся відбудова нашої школи та поширене осьвіти між нашим народом. Для сього треба шкіл, бібліотек, національних театрів, музеїв то що, чого нам ніхто не дасть, як самі не подбаємо. Нам треба і незаможній молодежи забезпечити можливість осьвіти, заведенем бурс і стипендій, а на се треба гроший, гроший і ще гроший. На сю справу треба завести добровільний податок з усіх громадян України, і тому звертаємось до вас, товариші — українська громадо, з уклінною просьбою: **впис́уйте ся всі чисenно в члени товариства „Копійка на рідну школу“.** Кождий член обовязаний відкладати **що дня одну копійку** на фонд товариства. Не забувайте, що громада — великий чоловік, а одна копійка всіх, се більше, ніж найбільші жертви одиниць. Одна копійка, складана точно і ретельно, принесе нам міліони. Коли по одній копійці, при наших старанях, хоч би тільки три міліони зложило на доказ своєї національної сьвідомости, то кождого місяця ми придбалиб один міліон карбованців. А нас же не три, а 35 міліонів. І ми певні, що не буде ні одного Українця, котрий би одною копійкою що дня не положив цеглинку під велику будову загально народної осьвіти“.

Жертви і членські вкладки приймають ся до загальних зборів фундаторами товариства в Педагоґічнім музею, орґанізаційна комісія, в I. і II. українській ґімназії та в конторі ґазети „Нова Рада“.

Членом вважаєть ся кожда особа стільки часу, за скільки день вона внесе по одній копійці, — хто відразу внесе 3 карб. 65 коп., той вважати-меть ся членом т-ва „Копійка на рідну школу“ цілий рік.

Загальні збори товариства відбудуть ся в неділю, 15 (28). жовтня с. р. о 5-тій годині в клюбі „Родина“ (Володимирська 42), на які просить ся всіх прибути.

(„Нова Рада“, ч. 156, з 20. жовтня 1917).

ВОЄННІ ВІСТИ.

(Продовжене зі стор. 1-шої).

В Німеччині.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Великий страйк в Німеччині наразі скінчив ся.

ЛОНДОН, 3. лютого. — **Ґен. Кесель, війсковий командант бранденбурської провінції, в якій лежить Берлін, грозить громадним каранем страйкерів, котрі не послухають приказу і в понеділок не вернуть до праці.**

У відозві говорить ся дальше отсе:

„Робітники, які не прийдуть до праці, будуть поставлені перед воєнний суд, який має право карати смертию. Переведене засуду відбудеть ся в протягу 24 годин на місци, де видано засуд“.

Півурядові вісти, які наспіли до Амстердаму, доносять, що в понеділок надіють ся цілковитого покінченя страйку. В сім звіті говорить ся:

„Всюди страйки зближають ся до кінця. Богато фабрик працює тепер з повною силою. Загально припускають, що з понеділок страйку вже зовсім не буде. Се припущене потверджують вісти з ріжних сторін краю.

Посол Дітман перед судом.

Після донесеня соціялістичної часописи „Форвертс“ процес проти соціялістичного посла Вільгельма Дітмана вже розпочав ся перед окремим судом воєнним. Його обжаловано о зраду держави, опір публичним властям і о нарушенє закона заборони співучасти у веденю страйку. „Льокаль-Анцайґер“ доносить, що посол Дітман взивав страйкуючих, щоби вони не відступали від страйку.

В Гамбурґу робітники повернули до праці.

З причини, що більше ніж половина робітників, занятих при будові кораблїв в Гамбурґу, вернуло назад до праці, страйковий комітет рішив ще раз візвати в суботу робітників до страйку.

В Австро-Угорщині.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Критичне положене Австрії задля браку поживи.

ЛОНДОН, 1. лютого. — Австрія є зовсім зависима щодо збіжа від Угорщини і Румунії, заявив австрійський міністер поживи Гефер. Від кінця серпня минувшого року дотепер Австрія одержала з Румунії всего 150.000 тон збіжа, підчас коли довіз збіжа з Угорщини не вистарчав зовсім на покрите потреб.

Нема бесіди під теперішну пору про підвисшенє порцій муки, заявив Гефер, та що заходить конечність зовсім застановити виріб пива, а зглядно обмежити його до потреб війска і деяких кляс робітників, які тяжко працюють.

В Австрії також утихомирюєть ся.

Телеграма з Трієсту принесла вістку, що там проголошено загальний страйк, який мав обіймити робітників у корабельних варстатах. Депутація робітників удала ся відтак до ґубернатора, предкладаючи свої жаданя в справі мира і поживи. По вислуханю відповіди ґубернатора, який зробив натяк на останну промову гр. Черніна, делеґати скликали робітничі збори, на яких ухвалено повернути до праці. Се вже й стало ся.

В Італії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Італійці полонили 2.600 Австрійців.

РИМ, 31. січня. — Італійський урядовий звіт доносить:

„Битва в горах на захід від ріки Бренти належить до найбільших битв від часу утвореня нового боєвого фронту.

„Італійські війска віднесли великий стратеґічний успіх, здобуваючи становища на горі Валь Белля.

„Неприятеля прогнано взад далеко від його попередної боєвої лінії. Число полонених жовнірів переходить 2.500, а число офіцирів 100. Також здобуто 6 гармат, 100 машинових крісів і кілька тисяч карабінів. В боротьбі уживано ручних ґранатів, багнетів і ножів“.

Жиди домагають ся права співучасти в мирових переговорах.

СТОКГОЛЬМ, 3. лютого. — Жидівське пресове бюро доносить, що федерація сіоністів оголосила протест з причини, що в мирових переговорах у Берестю Литовським Жиди не мають своїх представників, хоч там на них рішають ся права міліонів жидівського народу яко національної меньшости.

Федерація заявила, що годі зрозуміти, длячого російська делеґація, яка проголосила принцип самовизначеня всіх народів, мала би злековажити Жидів.

Історія є учителькою житя.

Саме тепер пишеть ся історія України. Сю історію треба конечно читати, а легко її вичитати малими частями, що другий день. Теперішну історію важних подій на рідній землї подає старанно „Свобода“. Тому кождий Українець повинен переховувати числа „Свободи“ і заплатити за них:

в Злучених Державах:		В місті Джерзи Сіти і за границю:	
на рік	$3.00	на рік	$3.50
на пів року	$1.75	на пів року	$2.00
на 3 місяці	$1.00	на 3 місяці	$1.25

Гроші належить посилати на слідуючу адресу:

„SVOBODA“, 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

В кождій українській хаті повинен находити ся Календар У. Н. Союза.

Купуйте Календар У. Н. Союза. Коштує 50 цен. разом з пересилкою.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.

Сим повідомляємо ПП. Читачів, що вже вийшов з друку кишеньковий календарик на рік 1918. Ціна 10 центів.

Адресуйте:

"SVOBODA",
83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

„Смертельний ворог підводної лодки".

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Міністер фльоти Даніельс заявив парляментарному комітетови для морських справ, що будуєть ся вже новий тип підводних лодок, який здаєть ся перевисшить всі прочі типи. Роботу над новими лодками, які можна назвати „смертельним ворогом субмарини", вже почато і, як заявив Даніельс, протягом кількох місяців кілька сих страховищ пустить ся в погоню за німецькими підводними лодками. Умову щодо будови сих кораблів заключено з Генри Фордом, фабрикантом автомобілів. Після поглядів міністра фльоти, се мають бути найдосконалъші лодки, яких дотепер уживало ся у війні.

Наслідки розпорядженя Ґарфілда; 6 тон угля коштує 62.000 долярів.

Сенатор Сміт з Мішіґен заявив у державнім конґресі, що наслідком зарядженя адміністратора опалу, щоби в понеділок замикати всі фабрики, коштує фабрику меблів у Ґренд Репідс, Міш., 22.000 долярів, а робітників 40.000 долярів кождого понеділка. Сенатор заявив, що ся фабрика зуживає денно лише шість тон угля. Він напятнував розпорядженє Ґарфілда, кажучи, що платити 62.000 долярів за 6 тон угля є таки забогато...

Розпорядженє адміністрації опалу буде правдоподібно відкликане.

З Вашінґтону доносять, що там кружать поголоски, начеби адміністратор опалу мав відкликати дальше обовязуванє розпорядженя про неогріванї понеділки. В сій справі має однак зібрати ся ще конференція всіх стейтових адміністраторів опалу і коли вони рішать ся в користь пропозиції федерального адміністратора, то вже в понеділок (11. лютого) всі фабрики будуть отворенї і опалювані як звичайно.

Примусова праця.

Практикований дотепер у Мериленді, Вест Вірджінія, закон про примусову працю, знайде здаєть ся примінене і в инших стейтах. Із Сієтл, Вашінґтон, доносять, що тамошні властителї грозять страйкуючим робітникам арештами. Страйкери, без огляду, яка є причина страйку, будуть уважати ся за зрадників держави і німецьких аґентів.

Три місяці арешту за пророковане страйку.

Самуїл Рек і Йосиф Ґроховский у Вірджинії, Минн., дістали по три місяці арешту за се, що казали, що в місті вибухне страйк і буде тривати 10 днів яко демонстрація против арештовань промислових робітників сьвіта, і за се, що розкидали летючки, на яких було написано: „Жадаємо поліпшеня робітничих услівий!"

Американська женщина, замужна за чужинцем, тратить право голосу.

Нюйорський судовий прокуратор заявив, що женщина, яка є горожанкою Злучених Держав, а котрої муж не є горожанином, тратить право голосу при виборах. Хоч се є трохи несправедливо, заявив сам прокуратор, однак такого поступованя вимагає конечність. — Панна Дженета Ранкін з Монтани, члениця державного конґресу, внесла проєкт, аби Американкам, які вийдуть заміж за чужинців, не відбирати права голосу, на що конґрес правдоподібно не згодить ся.

Вибір нового сенатора з Ню Джерзи.

Опорожнене в державнім конґресі місце по смерти сенатора Віліяма Гюза з Ню Джерзи починаєть ся тепер боротьба між двома партіями: демократичною і републиканською. Президент Вілсон хотів би вибрати сенатора з демократичної партії, бо сам він належить до сеї партії. З приводу того президент приготовляєть ся виголосити кілька аґітаційних промов. Доси ходять непотверджені ще слухи, що кандидатом на сенатора з демократичної партії буде Йосиф Тумулті, тепер приватний секретар президента Вілсона. Йосиф Тумулті походить з Джерзи Сіти, Н. Дж., і тому його кандидатура здаєть ся найправдоподібнійша. З републиканської партії на сенатора буде кандидувати здаєть ся Остін Колґейт, міліонер і властитель фабрики мила і перфум в Джерзи Сіти. Є також поголоски, що нюджерський сойм має перевести ухвалу, даючи ґоверноровм право іменувати державного сенатора. Се робить ся в тій цїли, щоби до сенату післати чоловіка з републиканської партії, бо сам ґовернор є републиканином.

Викинули 7 Австрійців з армії.

З табору Коди в Демінґ, Ню Мексіко, доносять, що там звільнено від війска сімох ненатуралізованих Австрійців за їх нельояльний вислів супроти тутешного правительства. Вони мали комусь-там сказати, що Австрія таки виграє війну.

Важне для реґістрованих Нюйорчан.

Директор асентирункової комісії в Ню Йорку заявив, що кождий реґістрований має 20 днів часу, щоби міг апелювати до комісії о зміну війскової кляси. То значить: коли хто одержить картку з повідомленєм, що його приділяєть ся до першої кляси, а він не хоче належати до сеї кляси, то від дня одержаня картки має ще 20 днів часу апелювати о зміну кляси. По 20 днях справа пропала. Апелювати треба у своїм війсковім борді. — Се відносить ся лише до мешканців міста Ню Йорку.

Зелїзничники жадають 500 міліонів долярів більше платнї.

Зелїзнича комісія одержала письменне домаганє зелїзничих робітників о 40% підвишки, або иншими словами: о 500,000.000 долярів річно більше ніж доси.

Правительство зверне зелїзниці в рік по війнї.

Міжстейтова промислово-торговельна комісія сенату 7 голосами проти 6 рішила, що в рік по війнї правительство має звернути зелїзниці назад під заряд і контролю давних властителів.

Шікаґо за прогібіцією.

Делеґація женщин вручила шікаґовському посадникови просьбу, підписану 143.000 особами, щоби в місті заборонити виробляти, продавати і уживати алькоголічні напитки.

Голосованє над прогібіцією в Ню Йорку.

Тому, що справи прогібції в нюйорськім стейті сойм не може ніяк полагодити, рішено сю справу дати під загальне голосованє виборців у стейті. Голосованє відбудеть ся правдоподібно аж в падолисті 1919 року.

Тексас дальше „мокрий".

Підчас загального голосованя над прогібіцією в стейті Тексас проти прогібіції впало 341 голосів більше. Тексас отже остає надальше „мокрим".

Загальна позичка Злучених Держав аліянтам.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Міністерство фінансів рішило виплатити в лютім нову позичку Великій Британії в сумі 210,000,000 долярів. З виплаченем сеї суми загальна позичка Злучених Держав для аліянтів буде виносити 4,525.000.000 долярів.

99 літ арешту за убийство.

Суд у Вілінґ, В. Вірджінія, заслав паню Марію Андерсон на 99 літ до вязниці за убийство Джейни Фостер. Марія Андерсон убила Джейну Фостер у своїм домі, коли Джейна прийшла до Марії шукати за своїм чоловіком. Марія повнила убийство із зависти, бо любила, здаєть ся, чоловіка Джейни.

Адоптовану дитину треба доглядати.

Нюйорський суд видав заяву, що родина, яка адоптувала дитину (значить — приняла чужу дитину за свою), є відвічальна за сю дитину. З приводу сього суд заслав полісмана Джорджа Декера на два місяці тяжких робіт за се, що його адоптовану дитину знайдено легко убрану на улиці. 8-лїтна дівчинка Анна зізнала в суді, що Декер і його жінка сварили на неї, а навіть били її, а відтак викинули за двері. Се було перед Різдвяними сьвятами, підчас сильних морозів.

Зміна назви села в Огайо.

На просьбу 784 горожан, мешканців села Ню Берлін, Огайо, власти рішили змінити назву сього села на Норт Кантон.

38 лінчовань в Злучених Державах за 1917 рік.

Урядова статистика виказує, що за 1917 рік в Злучених Державах злінчовано 38 осіб. З того 36 осіб чорних, а 2 особи білі; а з того 37 мущин, а 1 женщина. Причини злінчованя були отсі: за насилуванє і убийство женщини — 1 білий і 6 чорних; за страйк — 1 білий (в Арізоні); за замах в цїли насилуваня женщини — 5 чорних; за убийство — 3 чорних; за убийство судового урядника — 1 чорний; за спротивлене уступити ся білому з дороги — 2 чорних (1 женщина і 1 мущина); за переривание білому в розмові — 2 чорних; за вступлене до жіночого мешканя — 2 чорних; за ранене судового урядника — 1 чорний; за побитє жінки — 1 чорний; за крадїж плаща в білого — 1 чорний; за любовні зносини з нареченою иншого чорного — 1 чорний; за убийство білого підчас сварки — 1 чорний; за случайне убийство дитини підчас їзди автомобілем — 1 чорний; за неробство — 1 чорний; за зраненє і зрабованє білого — 1 чорний; за напад на судового урядника — 1 чорний; за спротивлене супроти війни — 1 чорний; за словну зневагу дівчини — 1 чорний; за написанє ганебного листа — 1 чорний. Стейти, в котрих наступили повисші лінчованя, є:

Джорджія	6
Тексас	6
Луїзіяна	5
Алябама	4
Аркензо	4
Тенесі	3
Кентоки	2
Арізона	1
Вайомінґ	1
Вірджінія	1
Місісіпі	1
Монтана	1
Оклагома	1
Савт Каролайна	1
Фльорида	1

Знайдено новонароджену дитину під дверми.

Під дверми дому ч. 152 Морнінґсайд евеню, в Ню Йорку, найдено минувшого тижня 1-місячну дитину, дівчину. При нїй найдено отсе письмо: „Ся дитина вродила ся із шлюбних родичів, які є інтеліґентними. Добрі люди візьмуть її в свою опіку. Її імя Марійка. Доглядайте її, щоб я, коли лекше менї буде, могла зголосити ся по неї. Я відплачу ся; так хоче Бог. — Її нещаслива матїр". Дитину забрано до шпиталю.

Сім разів розвела ся; кождий раз з нешим вінчала ся, а вкінци вийшла знова за першого чоловіка.

В Соліван, Інд., жиє Саманта Белле Беннетт, яка вже 8 разів звінчала ся, а 7 разів розвела ся. Свого семого мужа вона замордувала, за що просиділа два роки в арешті. Тепер вона вийшла з арешту і знова звінчала ся зі своїм першим мужом, який видав ся їй найвірнійшим. Вона числить тепер 37 літ житя.

Помер найславнійший силач-борець.

В суботу (2. лютого 1918 р.) в Абінґтон, Масс., помер наглою смертию Джан Л. Соливан, найславнійший в сьвіті силач-борець. Соливан одержав був уже титул чемпіона.

ЗАГАЛЬНІ ВІСТИ.

Ленін і Троцький засуджені на смерть.

Товариство російських терористів у Цюріху (Швайцарія) ухвалило резолюцію, що Николай Ленін, російський премієр, і Лейба Бронштайн (Троцький), російс. мінїстер заграничних справ, та двайцять инших большевиків є засуджені на смерть. Сей вирок видали женщини, які творять се товариство.

Лише незавиcима Польща — каже Ґломбіньский.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Др. Станислав Ґломбіньский, провідник галицьких вшехполяків, вніс в австрійськім парляменті отсю резолюцію:

„Поляки витають мир, який сьвитає на сході, з таким-самим вдоволенєм, як представники инших національностий в сій палаті, бо Поляки зі всіх національностий найбільше потерпіли в сій війні. Вся територія Польщі є образом боротьби і знищеня. Поляки мусїли дати жовнірів до обох воюючих груп. Мимо того Поляки не будуть вдоволені миром за всяку ціну. Вони не будуть вдоволені жадним миром, який не відбудує Польщі, включаючи всі її ріжні части. Зєдиненої Польщі ми домагаємо ся не лише в інтересі тривалого мира, але також в інтересі Европи і в інтересі загальної цивілізації. Задачею політиків є прочистити дороги і думки для зреалізованя сього польського ідеалу, який є заразом сьвітовим ідеалом. У відбудованю польської держави, вільної, сильної і незавиcимої, згідно з державними правами, лежить найліпше забезпечене границь усіх сусідуючих держав. Се забезпечене буде сильнійше і певнійше ніж якнебудь анексія або укріплене границь".

„Незавиcима Польща".

В німецькім календари Ґота на 1918 рік під мапою Польщі є написано: „Незавиcиме (від Росії) королівство Польща".

Німці скуповують голяндські гроші.

Німці взяли ся тепер скуповувати голяндські мідяні і нікльові монети. З обігу пропало їх вже так богато, що вже даєть ся відчувати великий брак. За 100 голяндських мідяних 1-центових монет Німці платять шість марок, а за 100 нікльових 5-центових монет платять двайцять марок.

Дорожня в Німеччині; фунт хліба коштує 10 марок, а фунт цукру 20 марок.

З Атен (Греція) доносять урядово до Вашінґтону, що фунт хліба коштує тепер в Німеччині 10 марок, а фунт цукру 20 марок. Таку заяву мав зложити один німецький летун, який разом з літаком здезертирував до Греції.

Німеччина заіменувала ґубернатора для кольонії.

(True translation filed with the Postmaster at Jersey City on February 4, 1918 as required by the Act of October 6, 1917.)

Німецький цісар заіменував свого приватного дорадника Габера ґубернатором німецької кольонії Нова Ґвінея. — Нова Ґвінея, се остров на Тихім океані на північ від Австралії, поділений між три держави: Голяндію, Англію і Німеччину. Німецька часть має 68.785 квадратових миль простору; населенє числить около 75.000 душ.

Німці надають італійським містам німецькі назви.

Австрійські і німецькі команди в занятій части Італїї надають тамошним містам нові назви. І так: Удіне названо Вільден; Пальманова — Ґірдалетайс; Чівідале — Сібідаль; Джемона — Ґемон; Манцано — Вільнопарт; Кастельнуово — Наттавз; Удінессе — Мавш; Кодройпо — Радруп; Рівіняно — Осляр; Тольмеццо — Шеавфельд. Ріку Тімаво названо Ішельванґ.

Брак паші в Англїї.

В Англїї дав ся в останних часах відчути так великий брак паші, що міністер рільництва зарядив, аби дійні корови і робучі конї виділити окремо зпоміж иншої худоби і лише їм достарчати нормальну скількість паші.

Пиво замісць гербати в Англїї.

В Англїї дав ся відчути так великий брак гербати, що у многих каварнях, готелях і реставрантах замісць гербати дають пиво.

Ватикан виготовляє „Білу Книгу".

Ватикан, осідок папи римського, виготовляє так звану „Білу Книгу", в якій будуть містити ся дипльоматичні документи від початку війни.

Число страчених норвежських моряків протягом війни.

Урядовий звіт норвежського правительства оповіщає, що протягом війни потонуло разом з кораблями 5.000 норвежських моряків.

Читайте українські книжки і ґазети бо часте читанє веде до просьвіти, а просьвіта — се сила. — Пишіть по цінник книжок до друкарні „Свободи".

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. О., Сміттон, Па. — Гроші до збаражського повіту в Галичині не дійдуть.

Заява.

В 12-тім числі „Свободи", з дня 29. січня б. р., була оголошена програма концерту, котрий устроюєть ся заходом пані Гриневецької. На велике здивованє я побачив в програмі своє імя (точка 3-та „Чигирин", Шевченко, віддеклямує п. Гр. Кривовяз). Отсим заявляю, що я ніколи до хору пані Гриневецької не належав і не належу, і участи в концерті (колиб такий мав відбути ся) не беру і не знаю, чи такий концерт маєть ся відбути. А що галї Косцюшка при улицях Мілвокі і Полайна нема, і нема взагалі жадної галї, і ще дещо з тої програми, то се позволяє менї догадувати ся, що я впав жертвою якоїсь злобної руки, як також впав жертвою і дійсний комітет (коли такий є) концерту, на чолї з панею Гриневецькою. Видко, що в тім має хтось якийсь інтерес.

Григорій Кривовяз,
1856 Chicago Ave., Chicago, Ill.

Від адміністрації „Свободи": Дотичну програму з просьбою о поміщене прислав нам дня 25. січня б. р. п. Іван Мотлюк.